

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ὥσπου νὰ νοιώσω μ' ἔκανες, βασίλισσα τσ' ἀσπίδας,
 πὼς μιὰ ἠδόνισσα καρδιὰ μοιάζει καρδιὰ πολέμα...
 —Μιὰ μέρα, σὰν ἡ ἀνοιξη ροδίσει τὰ μπουμπούκια,
 νὰ γονατίσω θεναρθῶ μπρὸς στὴν Ἀκρόπολή σου,
 ἐνῶ λαμπρὸς καὶ διάφανος θὰ μὲ κυκλώνει αἰθέρας.
 Στὴ γῆν ἐτούτη τῶν Θεῶν ἄχ! δὸς μου νὰ πεθάνω!
 Στὸ φωτεινὸ καὶ κάτασπρο θένα μοῦ βάλλουν μνήμα
 τὸν ἀργίλο πού θὰ πλαστεῖ σὲ σχῆμα περιστέρας,
 ἔναν καθρέφτη ἀνάμεσα σὲ λούλουδα, κι' ἀκόμα
 τὴ ζωγραφιά τοῦ Ἔρωτα πού στὴν καρδιά μου ἐζοῦσε.
 Δέξου με τότ' ἐσύ, Θεά, σωστὴ καὶ πάντα δίκια,
 μέσ' τὸ αἰώνιο βλέμμα σου καὶ στὸ βασίλειό σου.
 Κι' ἄς εἶμαι κάτω ἀπ' τὴν πλατεῖα παλάμη τοῦ χεριοῦ σου,
 μ' ἀνθρωπινὰ τὰ μάτια μου, μιὰ Νίκη φτερωμένη.
 Κι' ἔτσι νὰ βλέπω τὴν αὐγὴ τὰ κύματα ὡς ξυπνοῦνε,
 καὶ τὰ κατσίκια νὰ πηδοῦν στὰ ρόδινα τὰ βράχια.
 Νὰ μοῦ χαρίζει τοῦ βουνοῦ τ' ὀλάνθιστο θυμάρι
 τὴν πιπεράτη του εὐωδιά μαζί καὶ τὴ μελένια.
 Κι' ἄφοβα πιά κι' ἀνέμποδα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀπείρου
 νὰ τριγουρίζω πίσωθεν ἀπ' τὴ σκιὰ τοῦ Ὀμήρου...

Μετάφραση ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ

Τ' ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Ὁ φιλελεύθερος χαρακτήρ τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας δὲν ἀμφισβητεῖται ἀπὸ κανένα. Οἱ ἡρώισμοι καὶ αἱ θυσίαι αἵτινες ἔλαβον χώραν, δὲν ἀφίνουν ἀμφιβολίαν καὶ εἰς τὸν πλέον κακῶς προδιατεθειμένον. Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, ἡ διαφορὰ παραδόσεων καὶ ἠθῶν πού ἐχώριζον ὡς ἄβυσσος τοὺς κατακτητὰς ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας, ἐτόνωσαν τὸν φυσικὸν εἰς κάθε λαὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτοδιαθέσεως, ἀποτελοῦν δὲ τὴν φυσικότεραν καὶ περισσότερον «ἀνθρωπιστικὴν» ἐξήγησιν.

Ἄλλ' αἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας θυσίαι, ὅσον καὶ ἂν τιμοῦν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅσον καὶ ἂν τιμοῦν τὴν νεοελληνικὴν φυλὴν, δὲν εἶναι, νομίζομεν, τὰ μόνα, ἴσως οὔτε τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Πολλοὶ λαοὶ ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των καὶ ἂν

αἱ θυσίαι των δὲν φθάνουν εἰς τὴν ἠθικὴν ἐννοίαν τοῦ ὀλοκαυτώματος τοῦ Μεσολογίου, ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἡρώισμους διὰ τοὺς ὁποίους δικαίως ὑπερηφανεύονται. Ὁ ἀγὼν ὁμως τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας παρουσιάζει ἄλλα ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἐκπολιτιστικὰ στοιχεῖα, τῶν ὁποίων στεροῦνται, συνολικῶς ἢ μερικῶς, ὅλοι οἱ λοιποὶ «φυλετικοὶ» φιλελεύθεροι ἀγῶνες. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα θάναζητήσωμεν ὄχι εἰς τὸν λαόν, ὅπου εὐρίσκονται μὲν ὑποσυνειδήτα καὶ πολλάκις ἐκδηλοῦνται ἐνσυνειδήτως, ἀλλὰ πάντως εἰς τὰς πράξεις του καὶ τὰς ἐν γένει ἐκδηλώσεις του, κυριαρχεῖ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θρησκείας. Θὰ τάναζητήσωμεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ καθοδηγητὰς τοῦ ἀγῶνος, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπίσημους πράξεις τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Θεμελιώδες καὶ ὅλως ἴδιον χαρακτηριστι-

κὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ παράδοσις τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῆς φυλῆς καὶ ἡ προσπάθεια τῆς διὰ τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀναγεννήσεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, προσπάθεια ἣτις ἐνέπνεε τὰς πράξεις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἀγῶνος, ὑπῆρξε δὲ ἡ κυριώτερα ἀφορμὴ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπισχύσεων. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντος ἐκπαιδευτικοῦ κινήματος, ἐξ ἴσου χαρακτηριστικοῦ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ἴσως ἀσχοληθῶμεν ἄλλοτε ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Νέας Ἑστίας». Περιοριζόμεθα δὲ σήμερον εἰς ἓν καθ' αὐτὸ «ἀνθρωπιστικὸν» στοιχεῖον, ποῦ χαρακτηρίζει καὶ τιμᾶ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας μας.

Ὀλίγους μόλις μῆνας μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως, πληρεξούσιοι ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, συγκεντρωθέντες εἰς τὴν Ἐπιδαυρον, διεκήρυξαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν «πολιτικὴν ὑπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν» τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, εἰς δὲ τὸ ψηφισθὲν ὑπ' αὐτῶν πολίτευμα (1 Ἰανουαρίου 1822), ὡς ἐξῆς διέτύπωσαν τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας:

«Ὅλοι οἱ Ἕλληγες εἰσὶν ἴσοι ἀπέναντι τῶν νόμων, ἀνευ τινὸς ἐξαίρεσεως. Ὅσοι ἐξώθεν ἐλθόντες κατοικήσωσιν ἢ παροικήσωσιν εἰς τὴν Ἐπικράτειαν τῆς Ἑλλάδος, εἰσὶν ἴσοι μετὰ τοὺς Ἕλληγας ἐνώπιον τῶν Νόμων.

» Ὅλοι οἱ Ἕλληγες δεκτοὶ ἐπίσης εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς τιμὰς, δοτῆρ δὲ ἐκάστου ἡ ἀξιοῦτος του.

» Ἡ ἰδιοκτησία, τιμὴ καὶ ἀσφάλεια ἐκάστου Ἕλληγος, καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας εὐρισκομένου, εἶναι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Νόμων.

» Ὅλοι αἱ εἰσπράξεις πρέπει νὰ διανέμονται δικαίως, καὶ ἀναλόγως εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς ἐπικρατείας, καμμία δ' εἰσπραξις δὲν γίνεται ἀνευ προεκδοθέντος νόμου καὶ κανένας νόμος περὶ εἰσπράξεως δὲν ἐκδίδεται, εἰμὴ δι' ἓν καὶ μόνον ἔτος.

» Οἱ Ἕλληγες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ κοινοποιῶσι ἄλλως τε καὶ διὰ τῶν τύπων τὰς δοξασίας των, ἀλλὰ μὲ τὸς ἀκολουθούς τρεῖς ὅρους:

α') Νὰ μὴ γίνεταί λόγος κατὰ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. β') Νὰ μὴν ἀντιβαί-

νωσιν εἰς τὰς κοινῶς ἀποδεδεγμένας ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς. γ') Νὰ ἀποφεύγωσι πᾶσαν προσωπικὴν ὕβριν.

» Εἰς τὴν Ἑλλ. ἐπικράτειαν οὔτε πωλεῖται οὔτε ἀγοράζεται ἀνθρώπος, ἀργυρώνητος δὲ παντὸς γένους καὶ πάσης θρησκείας, ἀμα πατήσας τὸ Ἑλλ. ἔδαφος, εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἀκαταζήτητος.

» Κανένας δὲν δύναται νὰ βιασθῆ νὰ διαφύγη τὸ ἀνήκον κριτήριον.

» Καθένας δύναται νὰ ἀναφέρηται πρὸς τὸ βουλευτικὸν ἐγγράφως, προβάλλων τὴν γνώμην του ἐπὶ παντὸς πράγματος.»

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν σημασίαν τοῦ περὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου ἀνωτέρω μέρους τοῦ Α' Ἑλληνικοῦ συντάγματος, τὸ ὅποιον ἄλλωστε ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὄλων τῶν μετέπειτα Ἑλληνικῶν συνταγμάτων, καὶ νὰ χαρακτηρίσωμεν δι' αὐτοῦ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, πρέπει νὰ μεταφερθῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Αἱ ἀρχαὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ περίφημος «προκήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου», ἣτις προφανῶς ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης εὐρίσκετο ἐν χρήσει. Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία κατέπνιγε πᾶν φιλελεύθερον κίνημα καὶ ἡ «ἐλέω Θεοῦ» ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων ἐκυριάρχει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ὁ ἐπαναστατημένος Ἑλληνισμὸς ριφθεὶς εἰς ἐξοντωτικὸν πόλεμον, μὲ πολεμικὰ μέσα ἀνεπαρκέστατα, κατὰ ἐχθροῦ ἀνεξαντλήτου εἰς στρατοὺς καὶ στόλους, εἶχε βέβαια τὸ δικαίωμα νὰ σκεφθῆ κατ' ἀρχὴν μόνον περὶ τῆς σωτηρίας του καὶ τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐπετύγχανε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ τυράννου του, καὶ ν' ἀφήσῃ δι' ἀργότερον τὰς ἰδεολογικὰς θεωρίας. Θὰ ἔπρεπε μᾶλλον, νὰ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ κράτος καὶ κατόπιν νὰ σκεφθῆ περὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν πολιτῶν του. Ἐπὶ πλέον ἐκλιπαρῶν καὶ ἐλπίζων εἰς τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανικῶν κρατῶν, εἶχεν ὑπέρτατον συμφέρον νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τοὺς πανισχύρους ἡγεμόνας, οἵτινες ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἠνείχοντο εἰς τὴν Μεσόγειον κράτος μὲ τόσον φιλελευθέρους θεσμούς. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἐγκεῖται ἡ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἠθικὴ ἐννοία τῶν ἀρχῶν τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου. Ὅτι,

παρὰ πᾶσαν πρακτικὴν σκοπιμότητα, ἀντιθέτως ἀκόμη πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐπικρατοῦσας, ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ ἀγῶνος, οἱ ἐπαναστάται διεκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀπόλυτον ἰσότητα τοῦ πολίτου, θεωρήσαντες ταῦτα ὡς βασικά στοιχεία τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀγῶνος. Τοιοῦτοτρόπως ἐτόνωσαν τὴν ἐπανάστασιν τῶν με ἀνωτέρας ἠθικῶν ἀρχῶν, ἐγενίκευσαν τὴν ἀνθρωπιστικὴν σημασίαν τῆς καὶ ἔδωσαν εἰς τὰς μετέπειτα θυσίας τῶν ὑψηλότερα σύμβολα.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γεννᾷ τὴν ἐκπληξιν καὶ ἐν πολλοῖς τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἐρευνητοῦ τῶν ἐγγράφων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἶναι ὁ ἀνθρωπιστικὸς καὶ ἀπολύτως ἐκπολιτιστικὸς τρόπος, με τὸν ὅποιον ἠθέλησαν οἱ ἀρχηγοὶ νὰ διεξαγάγουν τὸν πόλεμον. Βέβαια, εἰς μίαν τόσον θηριώδη καὶ ἐξοντωτικὴν πάλην δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ λάβουν χώραν πολλὰ ἀτοπήματα, τὰ ὅποια εἰς ὠρισμένας στιγμὰς ἀπελπισίας ἢ φανατισμοῦ ἔλαβον ἕκτασιν ἀπανθρωπίας. Ἐν τούτοις ἀποτελεῖ τιμὴν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ αἱ Τουρκικαὶ παραβιάσεις συνθηκῶν, σφαγαὶ καὶ λοιπαὶ ἀπανθρωπίαι διεξήγοντο πάντοτε ἐκ προμελέτης καὶ κατ' ἀνωτέραν ἐπιταγὴν, αἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διαπραχθεῖσαι, ἂν καὶ εἰς ἀσυγκρίτως μικρότερην κλίμακα, ὠφείλοντο εἰς λαϊκὴν πρωτοβουλίαν καὶ ὀχλοκρατικὴν ἐξέγερσιν. Οἱ ἀρχηγοὶ ὄχι μόνον οὐδέποτε μετέσχον, ἀλλ' ἐπραξαν πάντοτε πᾶν ὅ,τι ἠδύναντο ὅπως ἀποτρέψουν. Ἐχομεν περὶ τούτου ἀπειρίαν συγχρόνων μαρτυριῶν ἀναμφισβητήτου κύρους. Ἀλλὰ προτιμῶμεν τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα τὰ ὅποια ἐξήλθον ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς ἀρχηγούς, ὡς δίδοντα ζωντανότεραν εἰκόνα τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τὸ Ἀσιατικὸν ἐμπόριον τῶν σκλάβων, ἰδοὺ μία χαρακτηριστικὴ προκήρυξις Ἑλληνικῆς διοικήσεως:

AP. 113.

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΓΕΡΟΥΣΙΑ

Σὰς περικλειόμεν ἀντίγραφον ὑπ' ἀρ. 151 τοῦ θεσπίσματος τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως ὑπὲρ καταργήσεως τῆς δουλείας. Ἡ ἀνθρωπότης ἐπρεπε βέβαια νὰ ἐλπίσῃ τοιαῦτα φι-

λανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης φρονήματα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, αἰσθανομένους τὴν ἀξίαν τῆς ἐλευθερίας, μαχομένους ὑπὲρ αὐτῆς καὶ βδελυσσομένους τὴν αἰσχρὰν καὶ ἀπάνθρωπον ἀτιμίαν τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὸ πλάσμα τοῦ Ὑπερτάτου Δημιουργοῦ τοῦ παντός. Διὰ ταῦτα ἡ κεντρικὴ Διοίκησις ἐπιτάττει πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπαρχιώτας σας, ὅσοι καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀγορασμένων Τούρκους καὶ παντὸς ἔθνους ἀνθρώπους, ἢ ἀνδρας ἢ γυναῖκας, νὰ τοὺς ἀφήσουν ἐλευθέρους καὶ νὰ μὴ τοὺς παρενοχλοῦν εἰς τὸ παραμικρόν, καθότι ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει δικαίωμα ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας τῶν ὁμοίων του λογικῶν ὄντων, καὶ ὅποιος δὲν ἐκτελέσῃ ἀνυπερθέτως τὴν δικαιοτάτην ἐπιταγὴν ταύτην, ἀνάγκη νὰ ἐναχθῆ παρὰ τῆς φιλογενοῦς Ἐφορείας πρὸς τὴν Διοίκησιν, διὰ νὰ παιδευθῆ κατὰ τοὺς νόμους. Ἐρρωσθε.

Τριπολιτσᾶ, 21 Μαρτίου 1822

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΦΩΤΗΛΑΣ

ἀντιπρόεδρος

(Ἀκολουθοῦν αἱ ὑπογραφαὶ τῶν γερούσιαστών).

* * *

Εἶναι γνωστὴ ἡ θηριώδεια μετὰ τῆς ὁποίας διεξήχθη, κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, ὁ ἀγὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλ' ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων συνέβησαν μόνον εἰς στιγμὰς λαϊκῶν ἐκρήξεων, ὅταν ἐστάθη ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀρχηγούς νὰ ἐπιβληθοῦν. Σώζεται μία ἡμερησία διαταγὴ πρὸς τὸ στράτευμα τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Πελοποννήσου Θ. Κολοκοτρώνη, ἐκ τῆς ὁποίας παραθέτομεν μερικὰ τεμάχια:

« Ἀρχηγοὶ, καπεταναῖοι καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ στρατιῶται ὅλοι ἐπίσης. . . . . Ἐχει χρέος ὅλον τὸ στράτευμα νὰ φυλάττῃ ἀκριβῶς καὶ ἀπαραβάτως κάθε συνθήκην καὶ διαταγὴν τὴν ὁποίαν ἠθέλε κάμει ὁ στρατηγὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν καὶ καπεταναίων, εἴτε διὰ τοὺς ἐχθρούς εἴτε διὰ κάθε τί.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἠθέλον ρίψει τὰ ὄπλα τῶν, εἴτε γενικῶς εἴτε μερικῶς, χρεωστοῦμεν ὅλοι νὰ μὴν τοὺς στοχαζώμεθα πλέον ὡς ἐχθρούς, ἐπειδὴ τοῦτο ὄχι μόνον εἶναι νόμος φιλόανθρωπος γενικῶς, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐν ἀπὸ τὰ σωτηριωδέστατα στρατηγήματα διὰ νὰ μὴν παραβιάζῃ ὁ νικητὴς τῶν

νικώμενον, νὰ καταντᾷ εἰς ἀπελπισίαν καὶ νὰ προτιμᾷ καλλίτερα τὸν ἐντιμὸν θάνατον παρὰ νὰ λάβῃ τὴν τύχην τοῦ ἀτίμου ἀραγισμοῦ, καὶ πρὸς τούτοις ὅταν τούτο δὲν φυλάττεται, ἀμαυρόνεται ὁ χαρακτήρ τοῦ ἔθνους μας καὶ κατακρινόμεθα ὡς ἀσπλαγχοὶ ἀπανθρώπως καὶ βάρβαροι.

Ὅλοι ὁμοίως χρεωστοῦν καὶ καπεταναῖοι καὶ στρατιῶται ἐν κειρῷ ἐκστρατείας ἀπ' ὅπου περνοῦν νὰ ἀπέχουν μακρὰν ἀπὸ κλοπῆν, ἀρπαγῆν, ὕβριν, βλάβισμὸν καὶ ἀπὸ κάθε ἀταξίαν, δυναστείαν καὶ κατάχρησιν ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν μας Χριστιανῶν, εἴτε κοινῶς εἴτε μερικῶς, ταῦτα πάντα εἶναι ὅλως διόλου ἀσυγχώρητα, καὶ ὅστις πιασθῆ εἰς κανὲν τούτων θέλει παιδεύεται μὲ ἀσπλαγχνίαν καὶ αὐστηρότητα κατὰ τοὺς στρατιωτικούς νόμους. . . . Ὁ κλέπτης καὶ ὁ ἀρπαξ καὶ ὅστις πέρνει ἀδίκως καὶ δυναστικῶς καὶ κρατεῖ ὅποιονδῆποτε πρᾶγμα, εἰ μὲν ἀπλοῦς νὰ ἐπιστρέφει μετ' αἰσχύνης τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ παιδεύεται αὐστηρῶς κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σφάλματος καὶ πράγματος κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰ δὲ ἀξίωματικὸς νὰ ἐπιστρέφει ὁμοίως τὸ πρᾶγμα μετ' αἰσχύνης καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θεωρῆται ὡς ἀνάξιος καὶ νὰ χάνῃ τὸ ἀξίωμά του, ἀφοῦ κριθῆ καὶ ἀποφασισθῆ ἀπὸ τὸ πολεμικὸν κριτήριον ὅτι τῷ ὄντι εἶναι ἐγκληματίας.

Ὅστις τραβῆξῃ ἄρματα ἐπάνω εἰς ἄλλον καὶ δὲν τελειώσῃ τὸν φόνον, ἢ καταδικῆ του κρέμαται ἀπὸ τὴν περίστασιν καὶ τὸ πολεμικὸν κριτήριον.

Ὁ φονεὺς ἀφοῦ κριθῆ ἀπὸ τὸ πολεμικὸν κριτήριον καὶ ἐλεγχθῆ ὡς φονεὺς θέλει καταδικάζεσθαι ἀσυγκαταβάτως εἰς φόνον καὶ τὸ πρᾶγμα του θὰ γίνεταί δημόσιον καὶ ἢ γενεὰ του θὰ θεωρεῖται ἀτιμος.

Ὅστις ἀρπάσῃ ἢ ἀτιμάσῃ γυναῖκα ἢ θυγατέρα τινός, ἀφοῦ ἐλεγχθῆ θέλει καταδικάζεσθαι εἰς θάνατον, ἐπειδὴ τὸ ἐγκλημα αὐτὸ θανατόνει πολιτικῶς τὴν τιμὴν ὅλης τῆς συγγενείας τῆς ἀτιμαζομένης. . . .

Στρατιῶται, ἢ εὐδοκίμησις τῶν στρατιωτικῶν καὶ πατριωτικῶν ἐπιχειρημάτων μας καὶ ἢ ἐλευθερία τῆς πατρίδος κρέμαται ἀπὸ τὴν εὐταξίαν μας, τὴν εὐπειθειάν μας καὶ τὴν μεταξύ μας εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν καὶ τὴν καλὴν μας διαγωγήν ἂν εἰσθε γνήσια τέκνα τῆς πατρίδος, προσέχετε καλὰ καὶ εἰς ὅλα ταῦτα διὰ νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἐλευθε-

ρωθώμεν καὶ νὰ ἔχωμεν τῆς Πανηγίας καὶ τῆς Πατρίδος τὴν εὐχὴν.

Σαραβάλι 2 Μαρτίου 1822

Ὁ Στρατηγὸς

Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

* *

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, καὶ εἰς τὰς πλέον ἐνδόξους τοῦ στιγμᾶς τῆς κυριαρχίας ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ εἰς τὰς πλέον δυστυχεῖς ὥρας, ὅταν διεξήγαγεν ἀγῶνα καταπληκτικῶς ἀνίσσον, οὐδέποτε ἐνισχύθη εἰς πειρατικὰς καὶ ἐν γένει ἀναρχικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἴδου μία προκήρυξις πρὸς τὰ πληρώματα ὑπὸ τοῦ στολάρχου κατ'ἐπιταγὴν τῆς διοικήσεως τῶν τριῶν νήσων:

«Φίλοι ὁμογενεῖς προεστῶτες τῶν ἑλληνικῶν νήσων καὶ παραλίων καὶ λοιποὶ κάτοικοι αὐτῶν.

Ὅμογενεῖς οἱ προεστῶτες τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ὁ πόλεμος τὸν ὅποιον κάμνομεν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων δὲν εἶναι κλέπτικος, ἀλλὰ ὅλου τοῦ ἔθνους μας, ἀποφασισμένος θεόθεν καὶ ὀργανισμένος ἀπὸ μεγάλους ἀνδρας. Ζητοῦμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ γένους μας καὶ δι' αὐτὴν συνεισφέρομεν ὅλοι καὶ ὄπλα καὶ πλοῖα καὶ σώματα, πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχωμεν εἰς ὅλα μας τὰ κινήματα νὰ ἔχωμεν ἐνωμένην τὴν ἀνδρείαν μὲ τὴν τιμὴν, τὰ ὅποια χαρακτηρίζουν τοὺς ἀληθινοὺς φίλους τῆς ἐλευθερίας, νὰ μὴ ἐνοχλώμεν τοὺς ὁμοπίστους καὶ ὁμογενεῖς μας, ἐξ ἐναντίας μάλιστα καὶ νὰ βοηθώμεν τὴν ὑπὲρ τοῦ γένους ἀγαθὴν προθυμίαν των, ὁμοίως πρέπει νὰ σέβεσθε καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ὑπηκόους. Ἡμεῖς δὲν πολεμοῦμεν παρὰ μόνον τοὺς τυράννους Ὀθωμανοὺς, τὰς δὲ ἄλλας δυνάμεις σεβόμεθα καὶ τιμῶμεν. Προσέχετε λοιπὸν, ἀδελφοί, νὰ μὴν πειράξῃ κανεὶς οὔτε ἀνδρα ὁμογενῆ, οὔτε πλοῖον Ἑλληνικόν, ἀλλὰ νὰ φέρεσθε ὅλοι πρὸς ἀλλήλους μὲ ἀγάπην καὶ φιλανθρωπίαν, κατὰ δὲ τῶν τυράννων μὲ ἀμετάτρεπτον ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ πειράξῃ ἀδίκως καὶ ληστρικῶς ἢ πλοῖον Ἑλληνικόν ἢ ἀνδρα Χριστιανὸν ἢ ἄλλης δυνάμεως οὐδέτερας, ὁ τοιοῦτος θέλει κρίνεταί ἐχθρὸς τοῦ γένους καὶ ὡς τοιοῦτος θέλει καταστρέφεται. Ὑγιαίνετε εὐτυχοῦντες ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν Ἑλλην. στόλον συναινέσει τῶν νήσων Ὑδρας, Σπέτζας, Ψαρράς.

Ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσαν οἱ Τοῦρκοι πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κρήτῃ, ὑπερβαίνει κάθε ὄριον ἀπανθρωπίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Ἑλλην. διοικητὴς ἀπηύθυνεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον :

«Ὁθωμανοὶ τῆς Κρήτης: Παντοῦ ἔλαβον οἱ Ἕλληνες τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας, ὄχι διὰ νὰ θανατώσωσιν ἀνθρώπους ἀόπλους καὶ ἀδυνάτους, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσωσι τὴν ἀνθρώπινον δικαιοσύνην καὶ ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἐφ' ἅπαξ ἀπὸ τὰς ἀπανθρώπους ἀδικίας, καὶ λυπούμεθα διότι σεῖς πράττετε ὅλον τὸ ἐναντίον, παραγνωρίζαντες δυστυχῶς τὸν νόμον τῆς φιλανθρωπίας, ἐκακοποιήσατε καὶ ἐθανατώσατε μὲ περισσοτέραν καταφρόνησιν, παρὰ ἐὰν ἦσαν κτήνη, ἀνθρώπους καὶ ὄχι ὀπλοφοροῦντας, ἀλλὰ γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδιὰ, καὶ ἐπιμένετε πράττοντες τ' αὐτὰ ἀδικήματα, τὰ ὁποῖα ἤμποροῦσαν νὰ γίνωνται εἰς μόνον τοὺς βαρβάρους αἰῶνας, καὶ ὑπὸ βαρβάρων ἐθνῶν, ἐξυβρίζοντες μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργὸν Θεόν... Εἴμεθα δὲ αὐστηρῶς διατεταγμένοι καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν Διοίκησίν μας νὰ ὑπερασπίζωμεν ζωὴν, περιουσίαν καὶ τιμὴν ἐκείνων, ὅσοι ἤθελον προσέλθει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀπλων μας. Ὁ παρὼν πόλεμος δὲν εἶναι ὡς κακῶς ὑμεῖς τὸν νομίζετε πόλεμος κλέπτικος, ἀλλ' εἶναι ἐθνικὸς πόλεμος, ἀναγνωρισμένος ἤδη ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον, οἱ Ἕλληνες ἔχουσι σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ζήσωσι τοῦ λοιποῦ ὡς ἄνθρωποι, ἀφοῦ συστήσωσι καὶ μὲ τὸν κίνδυνον τῆς

ζωῆς των νόμους, οἱ ὅποιοι αὐστηρῶς νὰ προστατεύωσι τὰ δίκαια παντὸς ἀνθρώπου.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Κρήτης
ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ.

Τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, ἐλάχιστον μέρος τῶν ὧν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παρατεθοῦν, συνετάχθησαν βέβαια ἀπὸ μορφωμένους Ἕλληνας ἢ ἀνθρώπους ἔχοντας βαθυτέραν συναίσθησιν περὶ τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκεν ἡ ἐπανάστασις. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν, ὅτι δὲν ἔγιναν διὰ τὴν ὑστεροφημίαν, διὰ νὰ τὰ διαβάσωμεν ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι καὶ νὰ τοὺς κρίνωμεν, ἀλλὰ διότι τὸ κυριαρχοῦν εἰς αὐτὰ πνεῦμα ἐξεπροσώπει τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Εἶναι δὲ εὐκολὸν νὰ φαντασθῇ τις, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ ἀδιάκοπος καὶ τραχύτατος ἀγὼν ἐτράχυνε φυσικῶς καὶ τὰ ἦθη, ἐξηγρίωνε ἐτι περισσότερο τὰ πνεύματα καὶ ἐξεμηδένιζε τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, τί θὰ ἐγένετο ἂν Διοικήσεις καὶ ἀρχηγοὶ δὲν ἐκήρυσσον διαρκῶς τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ τὴν τάξιν, καὶ ἂν δὲν ἐξώρριζον ἀποχὴν ἀπὸ βιαιοπραγίας. Διὰ τοῦτο τὰς διακηρυχθείσας εὐθὺς μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, καθὼς καὶ τὰς προκηρύξεις καὶ διαταγὰς τῶν τοπικῶν Διοικήσεων καὶ τῶν πολεμικῶν ἀρχηγῶν, πρὸς ἀποχὴν ἀπὸ βιαιοπραγίας καὶ ἐν γένει διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου μὲ κανόνας φιλανθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ, θεωροῦμεν ὡς τὰ χαρακτηριστικώτερα ἀνθρωπιστικὰ στοιχεία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐνισχύουν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ὡς σταθμοῦ ἐν τῇ ἰστορίᾳ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

ΑΠ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

